Коломієць Н.В.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правового регулювання економіки,
Чернігівський національний технологічний університет

ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ДПТСУ

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів вважається одним із пріоритетних напрямків діяльності правоохоронних органів на сучасному етапі розвитку української держави, адже відомо, що постійне зростання кількості наркозалежних, формування спеціалізованих організованих злочинних угрупувань, які займаються наркобізнесом, значне збільшення кількості злочинних діянь, учинених під впливом наркотичного сп'яніння, дедалі помітніше становлять загрозу для безпеки та здоров'я населення в Україні. Не виключенням є і установи виконання покарань.

Слід погодитися з думкою А.В. Іскоростенського, що ефективна протидія злочинності в місцях позбавлення волі та перекриття каналів надходження наркотичних речовин, психотропних засобів, їх аналогів та прекурсорів до в'язнів неможлива без застосування комплексу спільних оперативно-розшукових заходів підрозділами органів Державної кримінально-виконавчої служби України, Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України (Іскоростенський А.В. Стан боротьби з наркозлочинністю у місцях позбавлення волі / А.В. Іскоростенський // Протидія наркозлочинності: вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів: матеріали українсько-німецької науково-практичної конференції (м. Донецьк, 26-27 травня 2011 року) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О.Дідоренка. – Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – с. 66-69).

Одним із способів викриття винних за цією категорією злочинів, як свідчить практика розслідування, є успішне проведення такого тактичного засобу як затримання злочинця – здобувача наркотиків в результаті проведення одного із виду негласних слідчих дій – оперативної закупки. Основна мета використання цієї слідчої дії полягає у викритті особи, яка веде злочинну діяльність, шляхом закупки у неї наркотичного засобу працівниками оперативних служб.

Варто наголосити, що основний акцент роботи оперативних підрозділів установ виконання покарань щодо запобігання вчиненню злочинів пов'язаний з проведенням оперативно-розшукових заходів із попередження, припинення та розкриття злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Кількість оперативно-розшукових справ по лінії боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин складає 90% від усіх заведених.

Слід зазначити, що інститут оперативно-розшукового попередження злочинів в установах виконання покарань був розроблений недосконало, і довгий час базові нормативно-правові акти такі як Кримінально процесуальний кодекс України та Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» по різному розглядали проведення негласних слідчих дій оперативними працівниками ДПтСУ.

Як зазначає В.В. Шендрик значний відсоток виявлення осередків злочину та осіб, які готують злочин, здійснюється завдяки негласним методам ОРД (Шендрик В.В. Попередження наркозлочинності оперативними підрозділами ОВС України в сучасних умовах / В.В. Шендрик // Протидія наркозлочинності: вітчизняний та міжнародний досвід співпраці правоохоронних та судових органів: матеріали українсько-німецької науково-практичної конференції (м. Донецьк, 26-27 травня 2011 року) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – с. 224-227).

На жаль, рівень боротьби з наркозлочинністю в установах виконання покарань, на нашу думку, є не досить високим. Це пояснюється відсутністю узгодженої нормативно-правової бази та іншими суб'єктивними чинниками (конкуренція служб тощо).

Згідно зі ст. 41, ч. 6 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України ДПтС України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого. Одним із видів негласних слідчих (розшукових) дій є контроль за вчиненням злочину, який вчиняється у таких формах:

1) контрольована поставка;

2) контрольована та оперативна закупка;

3) спеціальний слідчий експеримент;

4) імітування обстановки злочину.

Отже, аналізуючи норми Кримінального процесуального кодексу України, ми можемо констатувати той факт, що працівники оперативних підрозділів ДПтСУ за дорученням слідчого мають право проводити оперативну закупку та інші види негласних слідчих (розшукових) дій. Однак, базове законодавство щодо проведення оперативно-розшукових заходів у сфері боротьби з наркозлочинністю ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ст. 5 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» серед органів, які мають право здійснювати оперативну закупку наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів не передбачає такого органу як ДПтС України. Лише відсилає до нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, Служби безпеки України, погодженими з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України.

Порівнюючи Кримінальний процесуальний кодекс і ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» стає незрозумілим, то чи мають працівники оперативних підрозділів ДПтСУ проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку. Відповідь на дане питання можна знайти в Інструкції «Про порядок проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання предметів, товарів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності» затверджену наказом Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України від 20 листопада 2001 року N 1065дск/307дск/482дск, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 19 грудня 2001 р. за № 1051/6242. Однак, виникають певні складнощі, оскільки дана інструкція є відомчою і отримати до неї доступ і ознайомитися з її нормами дуже складно не тільки пересічному громадянину, нашої держави, а і працівникам оперативних підрозділів ДПтСУ. Оскільки, довгий час дана інструкція також не передбачала такого суб'єкту оперативної закупки, як ДПтС України. Сьогодні вона надає право всім оперативним підрозділам зазначеним в ст. 5 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку та складність виникає в тому, що вона досі не розіслана і не доведена до відома працівників оперативних підрозділів ДПтСУ. У зв'язку з цим оперативні підрозділи органів і установ виконання покарань обмежені у своїх можливостях щодо проведення дієвих заходів по боротьбі з наркозлочинністю у місцях позбавлення волі.

Вище зазначене суттєво обмежує можливості оперативних підрозділів органів і установ виконання покарань щодо проведення дієвих заходів по боротьбі із наркозлочинністю у місцях позбавлення волі. З метою врегулювання вказаної проблеми вважаємо необхідним внести зміни до п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і викласти його у такій редакції:

«2) проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь. Проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупок здійснюється згідно з положеннями статті 271 Кримінального

процесуального кодексу України в порядку, визначеному нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, Служби безпеки України, Державної пенітенціарної служби України, погодженими з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України. А у подальшому це дасть можливість ДПТсУ розробити власну відомчу Інструкцію, яка б детально регулювала вище зазначене питання.

Сердюк А.В.
аспирант кафедры уголовного процесса,
Национальный университет «Одесская юридическая академия»

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ АУДИО-, ВИДЕОКОНТРОЛЯ ЛИЦА И АУДИО-, ВИДЕОКОНТРОЛЯ МЕСТА КАК НЕГЛАСНЫХ СЛЕДСТВЕННЫХ (РОЗЫСКНЫХ) ДЕЙСТВИЙ УКРАИНЫ

С принятием 13 августа 2012 года нового Уголовного процессуального кодекса Украины (дальше УПК Украины) система следственных действий подверглась кардинальным изменениям. Выполняя решение Совета национальной безопасности и обороны Украины от 15 января 2008 года «О выполнении реформирования системы уголовной юстиции и правоохранительных органов», утвержденное Указом Президента Украины от 8 апреля 2008 года № 311/2008, законодатель предусмотрел в УПК институт негласных следственных (розыскных) действий.

Свое начало данный институт берет из оперативно-следственной деятельности специальных подразделений органов внутренних дел, Службы безопасности Украины, как специальных мер, и на сегодняшний момент имеют двойственную природу, но именно благодаря их трансформации в процессуальную деятельность, имеют прямые механизмы вовлечения полученных доказательств в процесс расследования уголовного правонарушения.

Особое положительное влияние на процесс разрешения уголовного производства, имеют негласные следственные (розыскные) действия, которые предусматривают возможность использования специальных технических средств по получению, фиксации аутентических данных или ведомостей о совершенном правонарушении. Одними из таких являются аудио-, видеоконтроль лица (статья 260 УПК Украины) и аудио-, видеоконтроль места (статья 270 УПК Украины). По нашему мнению необходимо исследовать отличия этих двух, похожих по своей природе, негласных следственных (розыскных) действий. Выявить и охарактеризовать эти отличия возможно применяя метод анализа характерных элементов этих следственных действий.

Разные аспекты проблем аудио-, видеоконтроля исследовались такими отечественными учеными–процесуалистами, как: О.А. Биличак, С.В. Еськов, В.А. Колесник, О.А. Кузьменко, В.Е. Тарасенко, В.Г. Уваров, Д.А. Чухраев, что свидетельствует об их дискуссионности в научных кругах.

С.В. Еськов считает, что любое следственное действие представляет собой совокупность определенных элементов , которые образуют систему. Каждый элемент этой системы отдельно и в целом, характеризуют и раскрывают сущность целого явления. (Аудіо-, відеоконтроль особи як різновид втручання у приватне спілкування: системно-структурний аналіз. [Електронний ресурс]. – Режим доступа к документу:http://www.corp-lguvd.lg.ua/d130110.html.).

Российские ученые-процессуалисты Л.Д. Самигин и Н.П. Яблоков так же рассматривают структурность деятельности и указывают: «Каждый вид человеческой деятельности (практической или теоретической) вне всякого сомнения является системой, которые имеют системные особенности, характерные лишь целому, которых нет в